

dr Przemysław Pytlak

Kwalifikowanie umów zawieranych w obrocie na rynkach rolnych

Qualification of the contracts on the agricultural commodity markets

I. Znaczenie umów jako instrumentu organizacji branżowych rynków rolnych

Obrót na rynkach rolnych, jako płaszczynie wymiany między producentami rolnymi a przedsiębiorstwami zaopatrującymi się na nich w produkty rolne podlega przepisom prawa krajowego państw członkowskich, wydawanych w wykonaniu przepisów stanowiących na poziomie Wspólnoty. Ingerencja ta w pierwszej kolejności ma zapewnić ujednoczenie – we wszystkich państwach członkowskich Unii – zasad interwencjonizmu w sferze obrotu na rynkach, jak również zagwarantować bezpieczeństwo obrotu, a w konsekwencji prowadzić do realizowania celów stawianych przed Wspólną Polityką Rolną, w szczególności zaś do stabilizacji rynków, zabezpieczenia odpowiedniego poziomu dochodów producentów rolnych oraz bezpieczeństwa zaopatrzenia na rynku.

Jakkolwiek przepisy odnoszące się do rynków rolnych przewidują całe spektrum mechanizmów nakierowanych na realizację celów Wspólnej Polityki Rolnej, uzależnionych od specyfiki branżowego rynku określonego produktu oraz efektów, jakie mają wywołać, to szczególnie istotnym instrumentem ingerencji w obrót na rynkach rolnych są przepisy odnoszące się do zasad kształtowania stosunków prawnych między uczestniczącymi w obrocie producentami rolnymi oraz przedsiębiorstwami. Wyznaczają nie tylko rodzaje (typy) umów, które mogą być zawierane przez podmioty funkcjonujące na określonym rynku, ale również ich treść.

Mechanizmy regulowania rynków: limitowanie (kwotowanie) produkcji, rejonizacja, systemy cen czy standardy jakości wprowadzanych do obrotu produktów rolnych¹ oddziałują – w związku z

¹ Przedstawiony katalog mechanizmów regulowania branżowych rynków produktów rolnych nie ma charakteru zamkniętego. Zagadnienie instrumentów organizacji rynków szeroko omawia E.Tomkiewicz [w:] E.Tomkiewicz, A.Jurcewicz, B.Kozłowska, *Wspólna Polityka Rolna – Zagadnienia prawne*, wyd. LexisNexis, Warszawa 2004, s. 75 i nast.

kształtem nadanym przez przepisy o charakterze *ius cogens* – za pośrednictwem umów zawieranych na rynkach. Wiążąc wszystkie podmioty na nich funkcjonujące, stanowią one instrument wprowadzania jednolitych na poziomie Wspólnoty warunków obrotu, produkcji oraz jakości wytwarzanych produktów rolnych. Niewątpliwie zasadzie tej nie można przydawać charakteru absolutnego, niemniej można ją odnosić do tych branżowych rynków rolnych, których instrumentem regulacji są przepisy odnoszące się do zasad kształtowania stosunków umownych między uczestnikami obrotu.

Jednym z elementów zasady swobody umów jest możliwość dowolnego wyboru przez strony umowy – czy to nazwanej czy też nienazwanej – która ma je łączyć². Tymczasem przepisy regulujące poszczególne branżowe rynki rolne wskazują wprost rodzaj (typ) umowy zawieranej przez podmioty uczestniczące na danym rynku. Przepisy poszczególnych aktów prawnych organizujących branżowe rynki produktów rolnych nie pozostawiają wątpliwości, że podmioty uczestniczące w obrocie na nich nie mogą zawierać innych stosunków prawnych,

niż wskazane w ich treści. Brak zawarcia umowy wskazanej przepisami organizującymi poszczególne branżowe rynki rolne lub zawarcie innej umowy naraża stronę po pierwsze na określone dolegliwości³, po drugie zaś – w określonych przypadkach – nawet na eliminację z obrotu na danym branżowym rynku rolnym.

II. Zakres regulacji odnoszących się do umów zawieranych w obrocie

Przepisy wspólnotowych aktów prawnych odnoszące się do regulacji branżowych rynków rolnych oznaczają jakimi umowami wiązać się podmioty działające na nich w tym sensie, że określają warunki, jakim powinny one odpowiadać. W zależności od rynku oznaczane są wymagania, jakim powinny odpowiadać strony umowy (uczestnicy obrotu), przedmiot świadczenia, czas obowiązywania i terminy zawierania umów, wymagana forma czy wreszcie minimalny zakres postanowień, jaki wymagany jest dla danego stosunku prawnego, by rodził skutki w obrocie.

Rozporządzenia organizujące poszczególne rynki wprost wskazują – co do za-

² T. Wiśniewski wyraził pogląd, że z art. 353¹ Kodeksu cywilnego można wyprowadzić wniosek, że zasada swobody umów wiąże się z czterema zasadniczymi cechami: po pierwsze swobody zawarcia lub niezawarcia umowy, po drugie z możliwością swobodnego wyboru kontrahenta, po trzecie dowolnego co do zasady kształtowania treści łączącego strony stosunku prawnego i po czwarte wyboru formy umowy. W ramach swobody kształtowania stosunku, zdaniem T. Wiśniewskiego strony mogą wybrać, czy łączyła je będzie umowa nienazwana czy nazwana; T. Wiśniewski [w:] *Komentarz do Kodeksu Cywilnego, Księga III. Zobowiązania*, pod red. G. Bieńka, tom I, Warszawa 1999, s. 15.

³ Np. obowiązek zapłaty za wszystkie przerobione na cukier buraki co najmniej ceny minimalnej – art. 6 Rozporządzenia Rady (WE) Nr 318/2006 z dnia 20 lutego 2006 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru (OJ L 58, 28.02.2006, p.1.)

sady – jakie umowy powinny być zawierane w obrocie⁴.

Tytułem przykładu – art. 14 Rozporządzenia Rady (EWG) Nr 1952/2005 z dnia 23 listopada 2005 r. w sprawie wspólnej organizacji rynku chmielu oraz uchylecia Rozporządzenia (EWG) Nr 1696/71, (EWG) Nr 1037/72, (EWG) 879/73, (EWG) 1981/82⁵ stanowi, że producenci chmielu oraz podmioty skupujące mogą zawierać „umowy na dostawy” (ang. *contract to supply*, franc. *contrat pour la livraison*). Umowom, których przedmiotem jest wytworzenie i dostarczenie określonych ilości chmielu, zawieranych przed 1 sierpnia każdego roku na okres jednego lub większej ilości zbiorów Rozporządzenie nadaje nazwę „umów zawieranych z wyprzedzeniem” (ang. *contracts concluded in advance*, franc. *contrats conclus à l'avance*).

Artykuł 110k Rozporządzenia Rady (WE) Nr 864/2004⁶ stanowi, że pomoc finansowa producentom tytoniu – udzielana na podstawie przepisów cytowanego

Rozporządzenia – wypłacana będzie tylko takim podmiotom, które dostarczają surowiec tytoniowy w wykonaniu umów kontraktacji, zawieranych z pierwszymi przetwórcami⁷ (ang. *cultivation contract*, franc. *le contrat de culture*).

Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1786/2003 z dnia 29 września 2003 r. w sprawie wspólnej organizacji suszu paszowego⁸ na oznaczenie stosunku prawnego łączącego producenta rolnego oraz przedsiębiorstwo przetwórcze, przedmiotem którego jest dostarczenie określonej ilości i rodzaju surowca do produkcji suszu, nie używa sformułowania „umowa dostawy” czy „umowa kontraktacji”, a jedynie „umowa”⁹.

Unijne akty prawne regulujące branżowe rynki rolne oznaczają rodzaje (typy) umów zawieranych przez podmioty działające na nich nie kreując umów nazwanych, inkorporowanych do prawa wewnętrznego państw członkowskich. Na tych ostatnich spoczywa obowiązek – zgodnie z zasadą

⁴ Zakres niniejszej publikacji nie pozwala na pełne przedstawienie tego zagadnienia, dlatego zostaną tu przedstawione jedynie przykłady. Szerzej zagadnienie to porusza P.Pytlak, *Umowy kształtujące branżowe rynki rolne ze szczególnym uwzględnieniem umowy kontraktacji* [w:] *Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej i jej wpływ na Region Zamojski*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej im. Jana Zamojskiego z siedzibą w Zamościu, Zeszyt 3, Zamość 2005, pod red. A.Oleszko, s. 113.

⁵ OJ L 314, 30.11.2005, p.1.

⁶ Rozporządzenie Rady (WE) Nr 864/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. zmieniające rozporządzenie (WE) Nr 1782/2003 ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników oraz dostosowujące je w następstwie przystąpienia Republiki Czeskiej, Estonii, Cypru, Litwy, Łotwy, Węgier, Malty, Polski, Słowenii i Słowacji do Unii (OJ L 161, 30.04.2004, p. 48).

⁷ Zgodnie z art. 110j Rozporządzenia 864/2004, zasady przyznawania pomocy producentom surowca tytoniowego objęte przepisami cytowanego Rozporządzenia, obowiązują w latach zbiorów 2006, 2007, 2008, 2009.

⁸ OJ L 270, 21.10.2003 ostatnio zmienione Traktatem o Przystąpieniu, dalej zwane Rozporządzeniem 1786/2003.

⁹ Tak art. 10 lit. c), pkt (i) oraz art. 12 Rozporządzenia 1786/2003.

autonomii proceduralnej¹⁰ – wprowadzenie do krajowego porządku prawnego mechanizmów, które zapewnią realizację przepisów regulujących funkcjonowanie danego branżowego rynku, w tym umożliwią sądowe dochodzenie roszczeń przysługujących stronom umów zawieranych w obrocie.

Polskie wersje przywołanych wyżej rozporządzeń przyjmują – słusznie – dosłowne brzmienie „oryginalnych” wersji tekstów¹¹. W tym miejscu należy jednak podnieść, że profesjonalizm przekładu na język polski wspólnotowych aktów prawnych pozostawia wiele do życzenia i może stanowić problem dla prawidłowego stosowania objętych ich treścią przepisów¹².

Praktyką którą należy piętnować – jest przejmowanie dosłownych tłumaczeń unijnych aktów prawnych do krajowego porządku prawnego.

W konsekwencji, niezależnie od odwoływania się do znanych umów z zakresu prawa zobowiązań, regulowanych co do zasady w k.c., ustawodawca rolny posługuje się coraz częściej nowymi nazwami umów, nie precyzując ich rodzaju, charakteru, a nawet nie wymieniając istotnych elementów danego typu umowy, które powinny go prawnie kwalifikować.

W celu dostosowania ustawy z dnia 19 grudnia 2003 r. o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego¹³ do wspólnotowych uregulowań odnoszących się do rynku tytoniu, przyjęto ustawę z dnia 10 marca 2006 r. o zmianie ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego¹⁴. W świetle art. 32 oraz 33d ustawy o organizacji rynków uprawa tyto-

¹⁰ Por. m.in. wyrok ETS z dnia 16 grudnia 1976 r. w sprawie Rewe-Zentralfinanz AG and Rewe-Zentral AG v. Landwirtschaftskammer für das Saarland, 33/76, ECR 1976, s. 1989.

¹¹ Nie jest to niestety zasada. Angielski oryginał Rozporządzenia Rady (EWG) nr 2075/92 w sprawie wspólnej organizacji rynku surowca tytoniowego stanowił w treści art. 6 (uchylonego z dniem 1 stycznia 2006 r.), że strony zawierają *cultivation contract* - co w dosłownym tłumaczeniu można oddać jako „umowa na uprawę”. Tymczasem polskie wersja Rozporządzenia 2075/92 oraz Rozporządzenia Komisji (WE) nr 2848/98 sformułowanie to ujmowały jako „umowa kontraktacji”. Podobnie: angielski oryginał Rozporządzenia 1260/2001 w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru (uchylony art. 45 Rozporządzenia 318/2006) na oznaczenie umów zawieranych w obrocie używał sformułowania *contract for the delivery*, które w polskim tłumaczeniu tego Rozporządzenia zostało przeniesione jako „umowa na dostawę”. Tymczasem ustawodawca polski, w treści Rozdziału 6 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o Agencji Rynku Rolnego (Dz.U. Nr 42, poz. 386 z późn. zm.), odnoszącego się do regulacji rynku cukru stanowi, że producenci cukru zawierają z plantatorami buraków cukrowych umowy kontraktacji.

¹² Zagadnienie jakości polskich tłumaczeń wspólnotowych aktów prawnych poruszył M. Pyrzycki, *Lawina bełkotliwych przekładów* [w:] Rzeczpospolita Nr 73(6756) z dnia 26 marca 2004r. Zauważył on, że tłumaczenia opierają się wyłącznie na wersjach angielskojęzycznych tych aktów, a brak wiedzy prawniczej oraz wynikające z tego faktu niezrozumienie tekstu prowadzi do błędnego przełożenia na język polski szeregu norm. Zarzucił on także osobom tłumaczącym stosowanie własnej inwencji, w związku z dodawaniem w polskich wersjach sformułowań nieistniejących w oryginałach.

¹³ Dz.U. Nr 223, poz. 2221, z późn. zm., dalej zwana ustawą o organizacji rynków.

¹⁴ Dz.U. Nr 66, poz. 473.

niu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej prowadzona jest na podstawie umowy na uprawę oraz umowy kontraktacji¹⁵.

Pojęcie „umowa na uprawę”, które wprowadziła ustawa o organizacji rynków, jest dosłownym przeniesieniem na język polski terminu angielskiego „*cultivation contract*” (franc. *le contract de culture*) określającego umowę zawieraną między producentem lub grupą producentów tytoniu a przetwórcą, o której mówią wspólnotowe przepisy regulujące obrót na branżowym rynku tytoniu. Ustawodawca, regulując umowę na uprawę, ograniczył się jedynie do oznaczenia minimalnej jej treści oraz zasad i terminu zawierania oraz okresu obowiązywania.

Wprowadzanie przez ustawodawcę przepisów regulujących takie „umowy hybrydalne”, charakteryzujące się daleko idącym brakiem możliwości ich kwalifikacji, należy ocenić jednoznacznie negatywnie¹⁶.

III. Zasady kwalifikowania umów zawieranych w obrocie na rynkach rolnych

W związku z treścią wspólnotowych aktów prawnych, odnoszących się do

umów zawieranych przez uczestników obrotu na poszczególnych branżowych rynkach rolnych powstaje zagadnienie, w jaki sposób można je klasyfikować do znanych prawa polskiemu umów nazwanych¹⁷.

Klasyfikacja taka jest konieczna w związku z tym, że przepisy unijne określają *de facto* jedynie treść umowy, podczas gdy treść stosunku zobowiązaniowego wynikającego z umowy poddana jest reżimowi prawnemu właściwemu dla państwa członkowskiego, w którym zostaje zawarta. W konsekwencji klasyfikacja ma prowadzić do zapewnienia z jednej strony pełnej zgodności zawieranej umowy z prawem wspólnotowym, z drugiej zaś do zagwarantowania możliwości jej wykonania na gruncie prawa krajowego oraz dochodzenia – w tym na drodze sądowej – roszczeń ze stosunku zobowiązaniowego.

Przyjmowane przez wspólnotowe akty prawne – ale i polskie ich tłumaczenia oraz ustawy odnoszące się do regulacji rynków – nazewnictwo umów nie może być decydujące dla oznaczenia jaki znany prawu polskiemu stosunek umowny zawierać będą podmioty biorące udział w obrocie na

¹⁵ Umowa na uprawę zawierana jest między producentem nie będącym członkiem grupy lub grupą producentów tytoniu a pierwszym przetwórcą natomiast stronami umowy kontraktacji są producent będący członkiem grupy oraz grupą producentów tytoniu. Regulacja ta sprowadza kontraktację do umowy „wewnętrznej”, regulującej jedynie wzajemne stosunki producenta oraz grupy, do której należy.

¹⁶ Wydaje się jednocześnie, że wprowadzane przez ustawodawcę przywoływane wyżej „umowy hybrydalne” nie mają waloru umów nienazwanych, te bowiem są raczej emanacją zasady swobody kształtowania stosunków umownych, przynależnej stronom. Por. W. Czachórski, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Wydawnictwa Prawnicze PWN Warszawa, 1999, s. 134.

¹⁷ Kwestią poboczną jest możliwość wyboru przez strony umowy poddanej regulacji przepisów organizujących rynki prawa krajowego jednej z nich. Uznanie producenta rolnego profesjonalistą w obrocie otwiera możliwość stosowania w tym zakresie Konwencji z Lugano.

branżowych rynkach rolnych i działające na terytorium Rzeczypospolitej.

Kwalifikacja danej umowy jako konkretnej umowy nazwanej na gruncie prawa polskiego możliwa jest przy odniesieniu jej treści do ustawowej definicji danej umowy, objętej treścią kodeksu cywilnego¹⁸. Słusznie zauważono w doktrynie, że przy takim kwalifikowaniu konkretnej umowy nie należy wymagać pełnej jej zgodności z treścią przepisu (przepisów) określającego definicję umowy nazwanej, ta bowiem zgodność możliwa jest do ustalenia przy zastosowaniu zasad wykładni oświadczeń woli¹⁹.

Jednakże metoda ta może być zawodna właśnie w przypadku umów zawieranych w obrocie na branżowych rynkach rolnych. Jak zauważono, przepisy organizujące rynki w sposób znaczący ograniczają swobodę stron nie tylko co do ukształtowania łączącego je stosunku prawnego, ale w pewnych przypadkach także w odniesieniu do samej decyzji o zawarciu umowy. Ponadto ze względu na przydaną umowom funkcję mechanizmu realizacji celów Wspólnej Polityki Rolnej wątpliwe jest, czy zasadne byłoby przydawanie wykładni woli stron – choćby w jednostkowych przypadkach – znaczenia czynnika decydującego o kwalifikacji danej umowy²⁰.

Jak podniesiono w doktrynie, kwalifikowanie stosunku zobowiązaniowego zamiast umowy pozwala – w związku z możliwością wykorzystania występujących w ramach struktury stosunku zobowiązaniowego wzajemnych zależności między jego elementami – na pełniejsze stwierdzenie, czy odpowiada on wzorcowi wynikającemu z ustawowej definicji danej umowy nazwanej. W związku z tym kwalifikacja konkretnej umowy jako nazwanej wymaga w pierwszej kolejności ustalenia na podstawie jej treści – treść struktury stosunku zobowiązaniowego.

W związku z wewnętrznymi zależnościami pomiędzy poszczególnymi elementami stosunku zobowiązaniowego, możliwe jest pełne ustalenie treści stosunku zobowiązaniowego na podstawie nawet części elementów, o ile w oparciu o nie da się ustalić treść pozostałych. W konsekwencji nawet mimo poważnej rozbieżności między treścią umowy zobowiązującej a treścią przepisu zawierającego ustawową definicję umowy nazwanej, może z nich „wynikać” stosunek zobowiązaniowy o identycznej treści, w szczególności w tym przypadku, gdy przepis określa stosunek zobowiązaniowy przez podanie charakterystycznych dla niego obowiązków i uprawnień, a strony w umowie po-

¹⁸ Por. S.Grzybowski, *Wypowiedź normatywna oraz jej struktura formalna*, Kraków 1961, s. 34 i nast.

¹⁹ A.Klein, *Pojęcie umowy i stosunku zobowiązaniowego kontraktacji według Kodeksu cywilnego* [w:] *Studia Cywilistyczne*, 1972 r., tom XIX, s. 147.

²⁰ Co oczywiście nie oznacza, że w stosunku do umów zawieranych w obrocie na branżowych rynkach rolnych nie będą stosowane zasady wykładni oświadczeń woli, określone w art. 65 k.c.

dadzą treść świadczenia wskazując dłużnika (pośrednio) wierzyciela²¹.

Analizując treść przepisów odnoszących się do przywoływanej wyżej umowy na uprawę zawieranej w obrocie na branżowym rynku tytoniu można wskazać, że stroną stosunku zobowiązaniowego, będącego przedmiotem ich regulacji, jest producent rolny, obowiązkiem którego jest wytworzenie w prowadzonym przez siebie gospodarstwie produktu rolnego o oznaczonych właściwościach (co do ilości i jakości), oraz przeniesienie jego własności na przedsiębiorstwo przetwórcze. Przedsiębiorstwo to zobowiązane jest do przyjęcia świadczenia producenta rolnego oraz do zapłaty wynagrodzenia. Nie ulega wątpliwości, że stosunek zobowiązaniowy o takiej treści odpowiada art. 613 kodeksu cywilnego, obejmującego ustawową definicję umowy kontraktacji. Dla kwalifikacji takiej nie ma znaczenia, że ustawodawca polski w art. 33d ust. 1 ustawy o organizacji rynków określił, że umowa na uprawę wykonywana jest „w ramach” umowy kontraktacji²².

IV. Znaczenie kwalifikacji umów

Kwalifikacja umów zawieranych w obrocie na branżowych rynkach rolnych jest konieczna ze względów przedstawionych wyżej, a więc ma charakter generalny. Ze względu na błędne tłumaczenia unijnych Rozporządzeń – stosowanych wprost we wszystkich krajach członkowskich – oraz wprowadzanie przez ustawodawcę mechanizmów nie w pełni zgodnych prawem wspólnotowym kwalifikacja ma również bezpośrednie znaczenie dla stron zawieranej w obrocie stosunku prawnego.

Polskie tłumaczenie Rozporządzenia 1786/2003, które weszło w życie z dniem 1 kwietnia 2005 roku wskazuje, że określonych sytuacjach zawierane są umowy kontraktacji.

Artykuł 12 Rozporządzenia 1786/2003 określa, jakie postanowienia mają być objęte treścią łączącego strony stosunku prawnego „w przypadku gdy umowa zgodnie z art. 10 lit. c) (i) jest umową kontraktacji w odniesieniu do przetwarzania paszy dostarczonej przez producenta (...)”. Tymczasem odniesienie tego tłu-

²¹ A.Klein, *Pojęcie umowy...*, str. 148 i nast. Skuteczność takiego sposobu kwalifikowania jest skuteczna o tyle, że przepisy organizujące branżowe rynki rolne, odnoszące się do zasad zawierania stosunków umownych określają – co do zasady – w sposób precyzyjny właściwości przedmiotu świadczenia na danym rynku.

²² Zapewne trudności w stosowaniu przepisów ustawy oraz kwalifikowania umowy na uprawę zdecydowały o dodaniu przez ustawę z dnia 7 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego (Dz.U. Nr 245, poz. 1774) do art. 33d ustawy ust. 3a, w świetle którego do umów na uprawę należy „w sprawach nieuregulowanych w ustawie” stosować w sposób odpowiedni przepisy dotyczące kontraktacji. Trudno oprzeć się wrażeniu, że ustawodawca próbując poprawić popełniony błąd w przyjętej regulacji tylko go pogłębia – oto do umowy na uprawę, wykonywanej „w ramach” umowy kontraktacji, należy odpowiednio stosować przepisy o kontraktacji.

maczenia do oryginału angielskiego oraz francuskiego stawia pod znakiem zapytania jego prawidłowość.

Angielskojęzyczna oraz francuskojęzyczna treść Rozporządzenia 1786/2003 nie stosuje sformułowania „umowa kontraktacji” (ang. *cultivation contract*, franc. *le contrat de culture*), ale „*special-order contract for the processing of fodder supplied by the producer*”²³ co należałoby tłumaczyć jako „umowa specjalnego zamówienia na przetworzenie zielonki dostarczonej przez producenta”. Wątpliwości budzi sam fakt przyjęcia w polskim tłumaczeniu sformułowania „umowa kontraktacji w odniesieniu do przetwarzania paszy”. Przedmiotem umowy kontraktacji nie jest przetwarzanie produktów rolnych, ale ich wytworzenie i dostarczenie kontraktującemu²⁴.

Dopiero bliższe spojrzenie na oryginalny tekst art. 12 Rozporządzenia 1786/2003 pozwala na odczytanie jego prawdziwego znaczenia. Przedmiotem umowy nazywanej w angielskiej wersji językowej Rozporządzenia 1786/2003 „*special-order contract for the processing of fodder supplied by the producer*” jest nie wytworzenie i dostarczenie zielonki przez producenta, ale jej przetworzenie na jego zlecenie przez przedsiębiorstwo przetwórcze. Stosunek umowny, o którym mowa w art. 12

Rozporządzenia 1786/2003 ma charakter umowy o świadczenie usług. Wytworzona w wykonaniu umowy „specjalnego zamówienia” pasza staje się własnością producenta rolnego. Treść każdej umowy – zgodnie z art. 12 ust. 2 cytowanego Rozporządzenia – obejmuje zobowiązanie przedsiębiorstwa przetwórczego do zwrotu pobranej kwoty pomocy na rzecz producenta rolnego.

Warto jednocześnie zaznaczyć, że polska wersja Rozporządzenia Komisji (WE) nr 382/2005 z dnia 7 marca 2005 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1786/2003 w sprawie wspólnej organizacji rynku suszu paszowego²⁵ nazywa umowy „specjalnego zamówienia” (ang. „*special-order contracts*”) – tym razem prawidłowo – „umowami o przetwórstwo”.

Konsekwencją wskazanej praktyki legislacyjnej jest również przenoszenie takich i podobnych błędów do treści wydawanych przez podmioty funkcjonujące w obrocie formularze oraz wzorce umowne. Tytułem przykładu, na branżowym rynku chmielu wydawane są wzorce umów „na dostawę chmielu”, „o dostawy chmielu” czy „kontraktacyjnych na wyprodukowanie i dostawę chmielu”, analiza treści których pozwala jednoznacznie zakwalifikować je jako umowy kontraktacji. Ze

²³ Franc. „*des contrats de travail à façon portant sur la transformation des fourrages livrés par les producteurs*”.

²⁴ Samo pojęcie „umowa kontraktacji w odniesieniu do przetwarzania paszy dostarczonej przez producenta” jest samo w sobie oczywiście sprzeczne z art. 613 k.c.

²⁵ *OJ L 61, 8.3.2005, s. 4.*

względem na nierównowagę ekonomiczną stron oraz – występującą najczęściej – praktykę prostego akceptowania wzorca przez producenta rolnego to właśnie on najczęściej odczuwa skutki błędów popełnianych przez ustawodawcę²⁶.

V. Postulaty de lege ferenda

Koszty realizacji Wspólnej Polityki Rolnej oraz procesy związane z globalizacją gospodarki powodują stałe ograniczanie znaczenia instrumentów, które potocznie najściślej wiążą się z unijnymi rynkami rolnymi, w szczególności systemu kwotowania czy limitowania produkcji rolnej oraz sztywnego określania cen za produkty rolne. Jednocześnie wskazuje się, że zwiększy się znaczenie mechanizmów nakierowanych na zwiększenie konkurencyjności rolnictwa unijnego.

Do takich mechanizmów należy zaliczyć przepisy regulujące zasady zawierania umów na branżowych rynkach rolnych, zapewniające zorganizowane dostawy produktów rolnych o określonych właściwościach na potrzeby przemysłu oraz konsumentów.

W związku z powyższym nie do utrzymania jest obecna praktyka legislacyjna.

W chwili obecnej zdecydowanie przeważają coraz liczniejsze, cząstkowe regulacje odnoszące się do różnych umów regulujących poszczególne segmenty (branże) tego rynku. Z konieczności są to regulacje częstokroć niespójne, a nawet sprzeczne ze sobą. Wystarczy choćby wskazać, że umową kontraktacji regulowane są niektóre typowe branżowe rynki rolne, ale również – co jest pełnym *novum* – rynki surowcowe (sektor biokomponentów).

Wskazana tendencja zmian w organizowaniu rynków rolnych na poziomie Unii pozwala przedłożyć wniosek o potrzebie rezygnacji przez ustawodawcę krajowego z obecnie występującego „rozproszenia” regulacji umów organizujących (współdziałających) w ramach branżowych rynków rolnych oraz – w miarę możliwości – unifikacji wszelkich umów regulujących wprost nie tylko branżowe rynki rolne, ale też rynki surowcowe, związane z ochroną środowiska, który to element pozostaje w bezpośredniej łączności z szeroko rozumianymi regulacjami prawa żywnościowego²⁷.

Słowa kluczowe

rynki rolne, umowy, stosunek zobowiązaniowy, Wspólna Polityka Rolna.

²⁶ Cz. Żuławska [w:] *Komentarz do Kodeksu Cywilnego, Księga III. Zobowiązania*, pod red. G. Bieńka, tom I, Warszawa 1999, s. 119; podobnie E. Łętowska *Wzorce umowne. Ogólne warunki, wzory, regulaminy*, Ossolineum, Wrocław 1975, s. 181.

²⁷ *Vide* Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (*OJ L 031, 01.02.2002, p. 1*).

Summary

One of the most important instruments utilised by the European Union to influence the trade on the agricultural commodity markets are regulations concerning contracts between producers and undertakings operating on the markets.

The EU's regulations define contracts organising particular agricultural markets (i.e. hops, tobacco, sugar, milk markets) through dermining demands whitch tho-

se contracts should fulfill without creating named contracts, incorporated to law systems of the member countries.

The present study proposes how to qualify contracts regulated by european law on the basis of polish law system. The principle of the proposed qualification is comparison between obligations resulting from contracts regulated by european law and obligation scheme resulting from the definition of one the named contracts described by civil code.

Nota o autorze:

dr Przemysław Pytlak, Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie.

Kontakt: przemyslawpytlak@op.pl, główne kierunki zainteresowania: prawo rolne, prawo cywilne.